

ŚREDNIOWIECZE
Polskie i Powszechne

Tom 4 (8)

NR 2981

ŚRĘDNIOWIECZE Polskie i Pomorsze

Tom 4 (8)

pod redakcją
Jerzego Sperki i Bożeny Czwojdrak

Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2012

Redaktor serii: Historia
Sylwester Fertacz

Recenzent
Błażej Śliwiński

Publikacja będzie dostępna — po wyczerpaniu nakładu — w wersji internetowej:

Central and Eastern European Online Library
www.ceeol.com

Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Na okładce: zamek w Trokach
Fot. *Jerzy Sperka*

Redaktor: *Agnieszka Plutecka*
Redaktor techniczny: *Barbara Arenhövel*
Korektor: *Luiza Przełożny*
Skład i łamanie: *Marek Zagniński*

Copyright © 2012 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISSN 2080-492X

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 150 + 50 egz. Ark. druk. 17,0. Ark.
wyd. 23,5. Papier offset. kl. III, 90 g. Cena 28 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c. M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Treść

Wstęp (<i>Jerzy Sperka, Bożena Czwojdrak</i>)	7
Wykaz skrótów instytucji, czasopism, publikacji, serii wydawniczych i wydawnictw źródłowych	9
<i>Lukasz Nowacki</i> : Dzieje kultu św. Emeryka w średniowiecznej Polsce	15
<i>Piotr Chomik</i> : Początki monasteru ławryszewskiego koło Nowogródka	42
<i>Леонтиї Войтович</i> : Лев Данилович: Спроба відтворення справжнього портрету «безчесного князя»	58
<i>Lukasz Piątek</i> : Kiedy urodził się książę świdnicki Bolko II? Przyczynek do badań nad kwestią uzyskania wieku sprawnego przez książąt śląskich pod koniec XIII i w pierwszej połowie XIV wieku	95
<i>Damian Halmer</i> : Kariera Henryka (Heinka) z Głubczyc. Przyczynek do badań nad otoczeniem księcia opawsko-raciborskiego Mikołaja II Przemyśły	113
<i>Sławomir Kałuża</i> : O Thomasie Uffordzie, rycerzu-gościu zakonu krzyżackiego w 1331 roku	128
<i>Marta Żuk</i> : Charakter władzy Władysława Opolczyka na Rusi Halickiej w latach 1372—1378 i 1386—1387. Aspekt numizmatyczno-historiograficzny.	139
<i>Jerzy Rajman</i> : <i>Unsere liebe Fraue</i> . Wspólnota miasta i kościoła w Krakowie w XIV wieku.	150
<i>Anna Zajchowska</i> : Franciszek Oczko i początki reformy obserwanckiej w polskiej prowincji dominikanów	202
<i>Marcin Starzyński</i> : Litwa i Litwini w księgach rachunkowych średniowiecznego Krakowa (czasy Jagiełły i Witolda)	220

<i>Ярослав Лисейко</i> : Збройні сутички поміж шляхтою Сяноцької землі у XV ст. в світлі актів судових інституцій регіону	230
<i>Олег Однороженко</i> : До питання про час польсько-литовського «гербового розбратання»	238
<i>Bożena Czwojdrak</i> : Czy istniało stronnictwo królowej Zofii Holszańskiej	251
<i>Wioletta Zawitkowska, ks. Władysław Piotr Wlazlak</i> : Dokument króla Aleksandra Jagiellończyka dla sukienników wieluńskich z 1 lutego 1502 roku potwierdzający i transumujący przywilej Kazimierza Jagiellończyka z datą 25 marca 1450 roku	265

Wstęp

Kolejny tom „Średniowiecza Polskiego i Powszechnego”, publikacji Zakładu Historii Średniowiecznej Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, podobnie jak wcześniejsze, przynosi przegląd badań mediewistycznych prowadzonych nie tylko w ośrodku górnośląskim, ale także w innych centrach krajowych i zagranicznych.

Pracę otwiera artykuł młodego krakowskiego badacza Łukasza Nowackiego (Uniwersytet Jagielloński), dotyczący kwestii kultu św. Emeryka — jednego z ważnych świętych dynastii Arpadów — w późnośredniowiecznej Polsce. Z problematyką kościelną wiążą się jeszcze dwa teksty, a mianowicie: Anny Zajchowskiej (Uniwersytet Śląski), poświęcony historykowi dominikanów, magistrowi Franciszkowi Ocze i początkom reformy obserwanckiej w polskiej prowincji dominikanów, oraz Piotra Chomika (Uniwersytet Białostocki), który omówił początki monasteru ławryszewskiego koło Nowogródka (obecnie Białoruś) w Wielkim Księstwie Litewskim. Z dziejami Krakowa wiąże się natomiast obszernie i szczegółowo udokumentowane źródłami studium opisujące tamtejszy kościół Najświętszej Marii Panny, jego rolę i związki z tamtejszymi mieszczanami (od XIII do końca XIV wieku) — napisane przez Jerzego Rajmana (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie). Z kolei dziejów wczesnojagiellońskich dotyczą dwa artykuły. Pierwszy jest autorstwa Marcina Starzyńskiego (Uniwersytet Jagielloński) i opisuje wzmianki źródłowe związane z Litwą i Litwinami z okresu rządów Władysława Jagiełły (i Witolda), które zostały odnotowane w księgach rachunkowych średniowiecznego Krakowa. Drugi z tekstów, pióra Bożeny Czwojdrak (Uniwersytet Śląski), odnosi się do problemu istnienia stronnictwa królowej Zofii Holszańskiej. Autorka w niezwykle przekonujący sposób obala historiograficzne mity o dużej roli królowej na scenie politycznej za czasów życia jej męża Władysława Jagiełły.

Zwraca też uwagę na, nazwijmy to: „stopniowe”, włączanie się Zofii do życia politycznego w latach późniejszych.

Trzy artykuły w niniejszym tomie wiążą się z kwestiami genealogicznymi przedstawicieli elit społeczeństwa średniowiecznego, a napisane zostały przez doktorantów Uniwersytetu Śląskiego. Damian Halmer przedstawił w interesujący sposób karierę mieszczanina z Głubczyc Henryka (Heinka) jako doradcy księcia opawsko-raciborskiego Mikołaja II Przemysłidy; Sławomir Kałuża ustalił „właściwego” Thomasa Ufforda, który był gościem zakonu krzyżackiego w 1331 roku; natomiast Łukasz Piątek starał się uściślić datę urodzenia Bolka II Małego, księcia świdnickiego.

Na łamach naszego rocznika tradycyjnie już gościmy historyków ukraińskich. Doświadczony lwowski badacz Leontij Wojtowycz (Instytut Ukrainoznawstwa NAN Ukrainy we Lwowie; Uniwersytet Lwowski im. Iwana Franki), poddając ponownej analizie liczne źródła, przedstawił w nowym świetle panowanie księcia halickiego Lwa Daniłowicza. Z kolei historyk młodszego pokolenia Oleg Odnożenko (NAN Ukrainy, Charków) na podstawie badań sfragistycznych doszedł do wniosku, że na początku lat 30. XV wieku, w związku z ostrym konfliktem między Koroną Polską i Wielkim Księstwem Litewskim, doszło do „rozbratania heraldycznego”. Wyrazem tego było zarzucenie przez niektórych bojarów litewskich herbów polskich i powrót do dawnych znaków sprzed 1413 roku. Historyków ukraińskich reprezentuje jeszcze dwoje doktorantów lwowskich. Pierwszy z nich, Jarosław Lysejko (Lwów), na podstawie źródeł sądowych charakteryzuje zajazdy i konflikty zbrojne między przedstawicielami szlachty sanockiej w XV wieku. Natomiast Marta Żuk (Instytut Ukrainoznawstwa NAN Ukrainy we Lwowie) szczegółowo omówiła badania numizmatyczne związane z działalnością na Rusi Halickiej Władysława Opolczyka, starając się na podstawie tych źródeł określić charakter władzy księcia na tych ziemiach. Tom zamyka dokument — do tej pory niepublikowany — opracowany przez pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego: księdza Władysława Piotra Właźlaka i Wioletę Zawitkowską, a wystawiony przez króla Aleksandra Jagiellończyka dla sukienników wieluńskich w 1502 roku; był to transumpt przywileju króla Kazimierza Jagiellończyka z 1450 roku.

Jerzy Sperka, Bożena Czwojdrak